

Književnost in umetnost.

„Ljubljanski Zvon“. Vsebinska 1., 64 stranih debelega zvezka: 1. A. Aškerc: Buddha v brahmanski knjižnici. Indska legenda. 2. Evgen Štefanič: Fata morgana. To zanimivo povest piše odlični slovenski literat, ki pa se to pot v znani svoji skromnosti skriva za pseudonim. 3. Fr. Vidic: Kopitar in Vuk. 4. Premec: Kotanjska elita. Ta najnovejša Premčeva povest je fina satira na izvestne licemerske slovenske kroge. 5. Borut: Črez leto dni. 6. Laščan: V bedi. 7. Rudolf: Še malo časa. 8. Dolenski: Sveti večer v roparskem brlogu. 9. Listek: O gosp. prof. Kaspreta trditvi glede Lendovšekove-Štriftofove „Slovenske čitanke za Nemce“. — Prva nemška vadnica. — Zgodovina srednjega veka. — Mittheilungen des Musealvereines für Krain. — Die Aufgabe der Erforschung der südslavischen Dialekte. — Petindvajsetletnica „Glasbene Maticice“. — Slovensko gledališče. — „Nova nada“. — Vedeževavka. — Naznanilo. — „Ljubljanski Zvon“ izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30 kr., četrt leta 1 gld. 15 kr. Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto. Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr. Dijaki, učitelji in učiteljice dobivajo „Ljubljanski Zvon“ za znižano ceno 4 goldinarjev. — „Lj. Zv.“ ima mnogo sodrukov med učitelji; posebno marljiv in spreten pripovedovalec in ob jednem tudi pesnik je naš tovariš, ki se skriva za imenom „Premec“, na katerega smemo biti učitelji ponosni. Želimo le, da bi vstrajal v započetem delu, da lahko potem pri vsaki priliki pokažemo svetu učitelja kot delavca na polji narodne prosvete in probuje.

„Slovenka“. — Glasilo slovenskega ženstva. — Letnik II. — Zvezek I. ima to-le vsebino: Pred smrtjo. Anton Medved. — Na blejskem otoku. Márica II. — „Slovenki“ in Slovenkam za novo leto. Márica II. — Na Silvestrov večer. Márica. — Novi šopki. Ela. — V samotni. Vida. — Znameniti ruski skladatelji. Severin. — Nesreče lastne ne žalujem. Márica II. — Starka. Milka. — Pesem. Dolski. — Ženska vzgoja v Rusiji. K. Z—ć. — Album čeških žen. A. Zavadil. — Par odkritosrčnih besedij o salonskem vedenju. Fr. G—tl. — Književnost. — Razno. Cena „Slovenki“ je 3 gld. Izhaja vsako drugo soboto.

Zgodovina župnij v dekaniji Kranj. Spisal Jožef Lavtižar, duhovnik ljubljanske škofije. Prvi zvezek: Kranj. Cena 30 kr. V Ljubljani 1898. Založil pisatelj. — Tisek Katoliške tiskarne. — Lepo knjigo smo čitali z največjim zanimanjem. Zbranih je v nji mnogo zgodovinskih podatkov, ki so ležali raztreseni po raznih arhivih in knjigah, kar je prizadejalo č. g. pisatelju obilo dela in truda. Dolžnost vsakega domoljuba bodi, da si nabavi lepo knjigo ter s tem pokaže nekako zahvalo in priznanje marljivemu pisatelju, da bode s tem večjim veseljem nadaljeval prelepo započeto delo.

Naši dopisi.

Z Goriškega. (Naše žalostne šolske razmere.) Hvaležni smo vrlemu „Učiteljskemu Tovarišu“, da podaja primorskemu učiteljstvu svoje predale na razpolago; veseli nas tudi, da se je oglasil g. dr. H. Tuma ter kaže dobro voljo, pomagati učiteljstvu na Goriškem. Goriški učitelji smo res pravi trpini! Kdor si pri nas ne zasluži s postranskim delom vsaj okoli 300 gld. na leto, ne more vzdrževati sebe in družine, naj živi še tako skromno in štedljivo. Lov na postranski zaslužek dela, da je pri nas vse, kakor bi bilo zakleto. Tukaj se razen male družbe nihče ne briga za stanovsko izboljšanje in za napredek deželnega učiteljstva. Predsednik učiteljskega društva za goriško okolico je nadučitelj, občinski tajnik, občinski blagajničar, orglavec in imovit posestnik. Da se s tolikimi postranskimi opravili obložen ne more dosti pečati z mislimi, kako bi se dalo učiteljstvu na Goriškem po-

magati, je jasno. Ta mož je sicer občudovanja vreden, da že toliko let opravlja razna postranska opravila, brez katere posebne nesreče, a za predsednika učiteljskega društva ni, ker ne more priti do tega, da bi obračal zadostno pozornost stanovskim zadevam. In takega moža, proti kateremu sicer kot osebi nimamo ničesar, voli naše učiteljstvo že leta in leta za predsednika svojemu društvu; zato je pa tudi društveno življenje zastarelo in zaspano; zato se še tisto malo, kar sklepa društvo, ne izvršuje. — Sklenilo se je že pred več leti, da se ustanovi deželno učiteljsko društvo ali zaveza okrajnih učiteljskih društev, a nameni in sklepi so običali, deželnega učiteljskega društva še vedno nimamo; brez tega pa ne moremo storiti potrebnih korakov za izboljšanje svojih žalostnih gmotnih razmer. — Predlansko leto so hoteli vstopiti v društvo nekateri učitelji, ki so bili izstopili iz njega, ker predsedništvo ni izvrševalo sklepov, a odbor jih v svoji veliki modrosti ni hotel sprejeti pred občinim zborom, ker bi morda povzročili, da bi se izpremenile naše kineške razmere. — Šlo je za najvitalnejše učiteljske zadeve, a naše društvo se ni oglasilo, ker se je balo zamere od one strani, ki želi učitelja obdržati na stopinji cerkovnika. — Tolminski okraj je imel dva odlična moža, ki sta bila zmožna, da bi izvršila kaj koristnega; a jeden teh se je pričel ukvarjati z izdelovanjem sira in z drugimi rečmi, ki so sicer dobre in potrebne, pa učiteljstvu ne pomagajo iz sedanjega siromaštva; drugi se bori z osebnimi nadlogami; vsem skupaj pa se zdi jako važno, naj li bodo šolska vodstva slavna, čislana, ali brez častnega naslova. Proti zadnjemu so pripravljene ugovarjati do zadnje instance. — Naši tovariši na Krasu so se pred nekaterimi leti živahno gibali, a delali so samo za šolo in nase skoraj pozabili; sedaj je pa tudi tam vsa živahnost izginila. Trudijo se menda tudi oni, kakor mi, da zadoste vedno večjim zahtevam v šoli in da si s postranskimi opravili kaj prislužijo, ker bi drugače ne mogli s svojo družino vsaj kolikor toliko stanu primerno izhajati. — Naše učiteljice molijo ob svojem prostem času rožni venec in nabirajo darove za Salezijance, ki nameravajo poslati toliko in toliko misijonarjev v Patagonijo in na Ognjene otoke, in hodijo — brez večerje spat, da se morejo dostojno oblačiti. — Bolj zavedne in prebrisane med njimi, ki ne gledajo toliko na naslov kakor tolminsko učiteljstvo, si pomagajo iz dežele na Stajersko, kjer dobivajo podučiteljice 190 gld. na leto več nego pri nas učiteljice. Učitelji z družino si ne morejo pomagati tako lahko iz dežele, ker bi bilo treba za potovanje od 50—100 gld.; zato so navezani na deželo in čakajo, da jim pridejo boljši časi sami ob sebi ali po milosti naših narodnih očetov, ki že tako sami dobro vedo, kako se godi učiteljstvu na Goriškem. — Če se gmotno stanje učiteljstva na Goriškem kmalu ne izboljša, se pokažejo nasledki. Kdor bode le mogel, si bode pomagal iz dežele; učiteljski kandidatje, ko dovrše učiteljske, bodo iskali službe pri sodiščih, davkarijah, poštah, pri žandarmeriji i. t. d., in nedostajanje učiteljskega osebja bode od leta do leta večje. Ko se starši vedno bolj zavedó, da je n. pr. osivel učitelj slabše plačan nego mlad kancelist s par gimnazijalnimi razredi, bodo tudi vedeli, kam naj pošljejo svoje sinove v službo. Sicer pa že sedaj trpimo na Goriškem na pičem številu učiteljev in učiteljic. Naši odlični narodnjaki se kaj radi hvalijo, kako skrbe za blaginjo narodovo; to je pa večkrat sama navadna fraza. Učitelj, ki le nekoliko pregleda razmere drugih narodov, zapazi, da skrbe Nemci in tržaški Italijani za svoje šolstvo in učiteljstvo ter ga ne puste v ubožtvu; le slovenski učitelji smo trpini. — Če naši narodni prvaki ne uredijo boljše svojega šolstva in ne poskrbe kakor Nemci po raznih deželah in Lahih v Trstu za deželno učiteljstvo, pride čas, ko se polaste ali prvi ali drugi ljudske šole in učiteljstva na Goriškem, jo uredijo ter z njeno pomočjo raznarodijo slovenski del dežele, kakor delajo Lahih v tržaški okolici že več let z vidnim vspehom. — Prej ali slej mora priti na Goriškem do tega, da bodo gospodovali ali Slovenci ali Lahih, ali pa si Nemci narodno podredijo prve in druge; v tem kulturnem boju pa zmagajo oni, ki bodo imeli razumnejše in naprednejše

ljudstvo na svoji strani. Pa mi poreci ta ali oni gospod: „Saj mi slovenski zastopniki smo več storili za ljudsko šolstvo nego laški! Če bi nas ne ovirali laški zastopniki, bi mi že izboljšali gnotne razmere; a tako ne moremo.“ — Na tak ugovor odgovorjam: Za sedaj so slovenski zastopniki toliko odvisni od laških, kakor so zadnji od slovenskih. Slovenske ljudske šole se morajo dobro urediti ali z Lahi, ali brez njih, ker so te najpotrebnejša ustanova, in brez znanja se ne doseže ne napredka, ne blagostanja. — Dobra ljudska šola je prvi pogoj narodnega obstanka, napredka in izboljšanja gospodarskih zadev; brez te se ne more razvijati trgovstvo in obrtnost. — Šolske oblasti so delale in storile, kar je v njih moči in učiteljstvo tudi; sedaj je vrsta na deželnih zastopnikih, da poskrbi učiteljstvu take plače, da bode moglo brez postranskih opravil dostojno izhajati in ne bode prisiljeno, iskati službe v sosednih deželah. C.

S Krasa. (Šolski prijatelj.) Gospod urednik, pr pustite mi par vrstic prostora v Vašem cenjenem — in sedaj učiteljstvu na čast in slavo — tudi povečanem listu. Tu hočem nekoliko opisati delovanje učitelja-duhovnika dne 4. sušca 1826. leta v Kobaridu na Tolminskem rojenega, sedaj v Gabrovici pri Komnu kot duhovnika in učitelja-penzionista živečega č. g. vikarja Šlundra Jožefa. Ta častiti starček bil je 28. vinotoka 1852 kot učitelj pomočnik (Schulgehilfe) na takratno trivialno šolo v Kobaridu imenovan in 12. grudna 1855. leta kot učitelj na isti šoli potrjen. V Kobaridu je z najboljšim vspehom kot učitelj tri leta in kot učitelj-duhovnik druga tri leta služboval. Od tam ga je škofijski ordinarijat v Gorici premestil v Lipo na Kras, kjer je kot duhovnik in učitelj služboval 3 leta, od tu je bil premeščen v Trnovo pri Kobaridu; tam je učiteljeval 4 leta in od tam je prišel spet v Lipo, kjer je bil tudi 4 leta. Od leta 1869. do 15. mal. srpana 1897 je služboval v Braniči in na zadnje v Gabrovici pri Komnu.

V teku svojega službovanja zanimal se je vedno za šolo in tudi od duhovnih kakor od posvetnih nadzornikov bil pogostoma pohvaljen kot marljiv, vstrajen in dober učitelj. Dne 8. svečana 1869 ga je učiteljstvo zbralo svojim zastopnikom v okrajni šolski svet in je v tem deloval neprestano do l. 1876.

V l. 1897. se je ustanovila v Gabrovici redna šola, ker ubogi — častiti starček 71 let star je opešal in ni mogel več delovati na šolskem polji. Čeprav ni bil reden učitelj — vendar mu je deželni šolski svet dogovorno z deželnim odborom Goriškim — priznavši njegovo neumorno delovanje na ljudsko šolskem polji — podelil 200 gld. letne penzije. Dal Bog, da bi jo častiti učitelj-starina užival še mnogo let! d.

S Tolminskega. (Učiteljske razmere na Tolminskem). Znanе so žalostne šolske in učiteljske razmere na Tolminskem. A vendar bi ne mislili nikdar, da bi bil mogoč sledeči slučaj. Ožji in pomnoženi okrajni šolski svet je v kimovcu 1897. imenoval na ljudsko šolo v Kobaridu — poslavši jednega tamošnjih učiteljev na Srpenico — za meščanske šole izprašanega nadučitelja g. Ivana Krajnika. Bog ve, ali je znano to imenovanje dež. šol. svetu? Isto se ni izvršilo do dandanes in prav zaradi tega niso nekateri učitelji poučevali več mesecev in otroci so pohajali! Ni dosti to. Podpredsednik v okr. šol. svetu, prečastiti gosp. Josip Kragelj (glavar je na dopustu), prestavil je svojevoljno g. Ivana Krajnika iz službenih ozirov na Srpenico namesto za to šolo določene učitelja, sklicevaje se na neki ukaz dež. šol. sveta. In to brez vsake seje! Seje ni bilo od meseca kimovca minolega leta! —

Ali je tako postopanje zakonito in pravilno?

Zakaj se na tak nezaslišan način dražijo in izzivajo učitelji ter spravljajo v nesrečo?! „E.“

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: G. Mihael Kalan, nadučitelj v St. Petru na Krasu, 1-80 gld.; g. Franc Kalan, učitelj v Šmihelu pri Novem mestu, 2-40 gld.

Učiteljski konvikt: G. Božidar Valenta, nadučitelj v Ljubljani, 1 K; g. Avgust Kleč, učitelj v Ljubljani, 1 K; g. Fran Schiffrer, učitelj v Ljubljani, 1 K; g. Mijo Dolinar, trgovec v Vel. Dolini, 8 K kot novoletni rabat od nakupovanja rodbine g. nadučitelja Jakoba Pretnarja v l. 1897. v njegovi prodajalnici. (Posnemanja vredno! Uredn.) G. Josip Čepuder, učitelj v Ljubljani, 2 K; gđc. Gusl Emilija, šolska voditeljica v Ljubljani, 1 K; gđc. Marout Marija, učiteljica v Ljubljani, 1 K; gđc. Zemme Franja, učiteljica v Ljubljani, 1 K; gđc. Srnec Božena, učiteljica v Ljubljani, 1 K; g. Ferdo Kalinger, nadučitelj v Toplicah, 2 K; g. Martin Matko, učitelj v Toplicah, 2 K; gđc. Gizela Ekel, učiteljica v Toplicah, 4 K; g. Josip Zupančič, učitelj v Gor. Sušici 2 K; g. Rudolf Piš, učitelj v Cerknici, 4-40 K, vesela družba pri Kraigherji v Cerknici; g. Fran Koy v Travniku 8 K, nabrane ob ločitvi gosp. nadučitelja B. Andoljška od njegovih prijateljev.

Iz „Vdovskega učiteljskega društva“. Rok za plačevanje letnine bo potekel ta mesec. Prosimo vse one p. n. gg. člane, ki se niso zadostili za leto 1898 svoji dolžnosti, da to store vsaj s prvim svečanom, da nam prihranijo obilno pisanja, društvu pa nepotrebnih stroškov.

J. Režek, t. č. predsednik. Čepuder, t. č. blagajnik.

† **Milan Kobali.** Naše hrvatske tovariše je zadel zopet hud udarec; dne 19. grudna 1897 je umrl neumorni tajnik hrv. pedagogičsko-književnega zbora, vzorni učitelj, čvrst rodoljub in značajan mož Milan Kobali. Mir in pokoj njega plemeniti duši, našim dragim hrvatskim tovarišem pa naše iskreno sožalje!

Že zopet smrt v naših vrstah! V zadnji številki l. l. smo povedali, da je umrlo na Kranjskem v zadnjih štirih letih 36 učiteljev in 4 učiteljice. Te številke kažejo, da kranjsko učiteljstvo ne more več zmagovati vedno večjega in težjega bremena, ki mu ga nalaga šolstvo za te borne plače. Delo vedno težje, draginja vedno večja, plače pa vedno jednake. Ni čuda, da umirajo učitelji v najlepši možki dobi, ker jim nedostaje najpotrebnejše vsakdanje hrane.

Tudi novo leto ima žalosten pričetek. V l. številki t. l. smo naznanili, da je umrl v Vrbovem pri Ilirski Bistrici g. A. Simončič, star komaj 35 let, zapustivši nepreskrbljeno udovo in otroke. Danes moramo naznaniti že zopet nov tak žalosten slučaj. V Adlešičah pri Črnomlju je zatisnil oči dne 28. grudna l. l. gospod **Frančisek Koller**, star šele 51 let. To niso „starčki 80—90 let“, to so postavni možje v najlepših letih, ki morajo zaradi pomanjkanja vsakdanjega kruha in prevelikega trpljenja v prezgodnji grob. To ni „pesek v oči“, to so žalostna dejstva, ki grene učitelju že itak grenko življenje. Bog se nas usmili!

Starosta štajerskih učiteljev. Umril je dne 27. grudna l. l. v Mariboru upokojeni nadučitelj Fran Regulac v starosti 97 let. Služboval je nekaj časa v Ljutomeru, kjer je bil njegov učencec Fran Miklosich, 25 let je služboval pri Sv. Antonu v Slov. Goricah, 25 let pa pri Sv. Križu, kjer je učil a-b-c tudi nadškofa goriškega, dra. Missio. Za zasluge je bil odlikovan s srebrnim križcem s krono. N. v m. p.!

Svoji k svojim. Naš list si je naročil gostilničar „Pri Alešu“ na Ježici. Ljubljanskim tovarišem in onim, koje pelje pot po Dunajski cesti v Ljubljano, to Alešovo gostoljubno hišo prav toplo priporočamo; gospodar „Anton“ mu bo postregel s pristno kapljico, gospodinja „Metka“ pa z okusnim in cenim prigrizkom. — Naš star znanec in prijatelj ter naročnik „Učit. Tov.“ je g. Franc Koy, trgovec v Travniku; priporočamo ga učiteljstvu s Trav-